

UTKAST

Produktstrategi for microdata.no 2024-2028

Rammetekst:

Dette utkastet til produktstrategi er utformet i samarbeid mellom Sikt og SSB som eier, drifter og utvikler microdata.no sammen. Felles produkstrategi skal behandles og ev. vedtas endelig i eiermøtet Sikt/SSB 20.06.2024.

Vedtatt av Porteføljestyret for Forskning og kunnskapsressurser <xx.xx.xxxx>

Denne produktstrategien følges opp gjennom fastsetting av årlige mål og tertialvis rapportering av måloppnåelse for produktet. Behov for revisjon av strategien vurderes årlig i forbindelse med fastsetting av årlige mål for produktet.

Produktet inngår i porteføljen til Divisjon for forsknings- og kunnskapsressurser. Strategi for utvikling av porteføljen som helhet beskrives i en egen porteføljestrategi. Porteføljestrategien angir et sett med felles føringer og hovedprioriteringer for videreutviklingen av produktene i porteføljen, som følger av analysen av rammebetingelsene og utviklingstrekk hos kundene og Sikt.

Vi ber porteføljestyret spesielt om innspill på kommunikasjonsmålene (4.3) og på mål for brukerinvolvering (4.4).

<Eventuell visualisering av Produktet/produktområde>

Oppsummering

Del 1: Dagens analyse	1. Hva består dagens produkt av? Verktøy for kobling, bearbeiding og analyse av registerdata. 500 SSB-variabler ligger inne p.t. Åpen variabelkatalog. Bruker- og avtaleadministrasjonverktøy for brukerinstitutionene. Innlastingsverktøy og dataadministrasjonsverktøy for dataeiere som tilgjengeliggjør data i løsningen. Brukerstøtte (chat + epost). Kursopplegg. 2. Hvem er produktet for og hvilken verdi skaper det for dem? Forskning og analyse i UH-sektor, forskningsinstitutter. Brukes også til analyse av departementer, direktorater, fylkeskommuner, kommuner, analyseselskaper med oppdrag for offentlig sektor og i masterstudier i UH-sektor. Poenget er å gjøre detaljerte registerdata mest mulig tilgjengelig for bruk i forskning og analyse til lavest mulig kostnad. Tradisjonell søknadsbasert tilgang til registerdata er tid- og ressurskrevende, og utelukker i praksis registerdata som kunnskapskilde for store brukergrupper. Brukes til å gjennomføre forsknings- og analyseprosjekter, deler av prosjekter og til å forberede prosjekter/datasøknader for tradisjonell utlevering.	
Del 2: Strategi for	3. Hvordan finansieres og styres produktet? Tredelt finansieringsmodell i tråd med anbefaling fra datainfrastrukturutvalget (grunn-, bruker-, konkurranseutsatt finansiering). Styres av eiermøtet Sikt/SSB.	4. Hva er produktets overordnede status? Stabil drift og videreutvikling (siden 2018). Ca. 230 publikasjoner, økende. Brukerbetaling innført 1.1.2024. Infrastruktursøknad sendt fra Sikt til Forskningsrådet 2023. Partnere: SSB, FHI, Kreftregisteret (nå en del av FHI).

videre- utvikling	• Forbedre relevans og nytteverdi gjennom utvidelse av datagrunnlag, videreutvikling av funksjonalitet og bedre samspill med øvrig økosystem for tilgang til og bruk av registerdata	
	5. Hvilken nytte vil produktet skape? Rask og bred tilgang til data og muligheter for kobling og analyse av SSB-data, helseregister-data og data fra kunnskapssektoren.	6. Veikart/hovedleveranser Data fra helseregistre og fra registre i kunnskapssektoren. Mer data fra SSB. Datagrunnlag og funksjonalitet utvikles i tett samarbeid med brukere og dataeiere.
	7. Hva trenger vi for å lykkes (hvilke muligheter skal vi utnytte, hvilke avhengigheter ser vi, og hvilke risikoer skal vi unngå)? Tett kontakt med dataeiere og med ulike brukergrupper. Kontinuerlig og tverrgående fokus på sikkerhet/jus/personvern og brukerinvolvering. Kommunikasjons- og formidlingsstrategi sentralt for å realisere verdien i produktet.	

Del 1. Beskrivelse og analyse av produktet

Innledning

Datainfrastrukturen microdata.no gir umiddelbar tilgang til kobling og analyse av store mengder detaljerte registerdata uten søknadsprosess. Sikt og SSB eier, drifter og videreutvikler microdata.no sammen. Infrastrukturen brukes i dag i forskning og utdanning, i statlig, regional og kommunal forvaltning og av analyseselskaper på oppdrag for offentlig sektor.

Starten av 2024 markerte avslutningen av infrastrukturprosjektet Microdata 2.0, finansiert gjennom Forskningsrådets nasjonale satsing på forskningsinfrastruktur. Prosjektperioden var 2020 til og med 2023. Forskningsrådet finansierte også første fase av utviklingen (RAIRD) som munnet ut i lanseringen av microdata.no i 2018.

1. Basis/tilvalg/koblinger til andre produkter

Alle sluttbrukere har samme tilgang og funksjonalitet. Tjenesten kan bare brukes til forskning og analyse, og sluttbrukeravtalene bunner i en avtale mellom institusjonen hvor sluttbrukeren er ansatt/student og Sikt/SSB. Dataeiere har egne verktøy for tilrettelegging, administrasjon, testing og publisering av egne registerdata i infrastrukturen.

Produktet eksisterer i FK-porteføljen for å forbedre forskningens tilgang til data og for å utnytte Siks og SSBs spisskompetanse i én felles infrastruktur.

2. Finansiering og styring

Fra 2024 er tjenesten microdata.no over i en forvaltningsfase med kontinuerlig videreutvikling, og med en ny og tredelt finansieringsmodell, i tråd med anbefalingene fra datainfrastrukturutvalget mai 2022 (grunnfinansiering, brukerfinansiering og konkurranseutsatt finansiering). Grunnfinansiering over Statsbudsjettet 2024 og eierne Sikt og SSB er på totalt 11 MNOK, hvorav 5 millioner til Sikt. Brukerbetaling ble innført fra 1.1.2024, og 60 sluttbrukerinstitutioner har tegnet avtale etter innføringen. Det er budsjettert med ca 3 MNOK i inntekter fra brukerbetaling i 2024.

Microdata.no driftes, utvikles, eies og styres av Sikt og SSB i partnerskap. Daglig microdata.no-ledelse i Sikt og SSB samarbeider tett og løpende og rapporterer til eiermøtet.

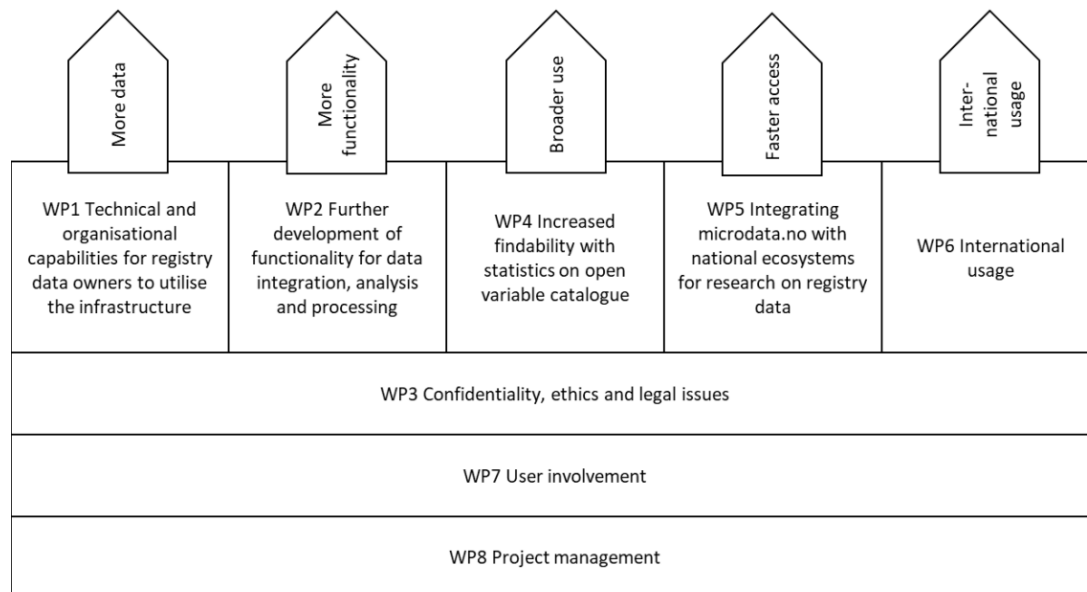
3. Produktstatus

Stabil drift med løpende videreutvikling av datagrunnlag og funksjonalitet.

Del 2. Strategi for videreutvikling

Strategien er en forlengelse av arbeidet som ble gjort i forbindelse med søknad (sendt november 2023) om videreutvikling av microdata.no til Forskningsrådet i forbindelse med utlysningen av midler innenfor nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur. Sikt, SSB, FHI og Kreftregisteret (en del av FHI fra 1.1.2024) samarbeidet om denne søknaden etter initiativ fra Sikt og SSB og etter langvarig samarbeid med Kreftregisteret i Microdata 2.0-prosjektet.

Søknaden er organisert rundt 5 leveransepakker og 3 tverrgående pakker som illustrert i figuren nedenfor. Produktstrategien bygger videre på dette, men vektlegger som nevnt også tiltak for økt utnyttelse av infrastrukturen i dag.

Figur 1 – Infstrukturørøknaden (2023) sin hovedstruktur – figur sakset fra øøknaden

4. Verdi-/gevinstmål for strategiperioden

4.1 Funksjonelle mål

- Mer registerdata fra flere kilder/registeriere (avtaleverk og verktøy for selvbetjent datainnlegging)
- Mer funksjonalitet tilpasset brukerbehov
- Lavere brukerterskel
- Bedre samspill med øvrig økosystem for registerdatatilgang
- Internasjonal bruk
- Forenklet bruker- og avtaleadministrasjon for sluttbrukerinstitusjonene
- Stryke etterprøvbarhet ved integrasjon med NVA for arkivering og deling av microdata.no-skript

4.2 Tekniske mål

- Kontinuerlig videreutvikling av personvern- og anonymiseringskonseptet balansert mot utvikling i datatilfang og i brukerbehov.
- Kontinuerlig fokus på tradisjonell informasjonssikkerhet
- Kontinuerlig oppmerksomhet på ytelse, flaskehalser, monitorering, kapasitets- og kontinuitetsplanlegging

4.3 Kommunikasjonsmål

Øke utnyttelsen av microdata.no

Siden lansering våren 2018 er microdata.no sitert som datakilde i over 230 publikasjoner. Bibliografien¹ viser stor bredde i tematikk, bruksmåte og publiseringstype, og lister en rekke vitenskapelige publikasjoner (i nivå 2, nivå 1 og nivå 0-tidsskrift), rapporter, evalueringer, NOU-er, masteroppgaver, m.m. Miljøer som har tatt infrastrukturen i bruk har en tendens til å bruke den mye. Samtidig benytter mange potensielle brukergrupper (i og utenfor institusjoner som har avtale om bruk, i alle segmenter/sektorer) microdata.no lite eller ikke i det hele tatt.

¹ Bibliografi - <https://www.microdata.no/bibliografi/>

Vi har identifisert fem hovedårsaker til at utnyttelsesgraden er for lav. Nedenfor følger en tabell over årsakene, samt foreslåtte tiltak for å forbedre situasjonen.

Tabell 1 - Tiltak for å forbedre utnyttelsesgraden

	Årsak til for lav utnyttelsesgrad	Tiltak for å forbedre situasjonen
1	Manglende kjennskap til verdien av registerdata i forskning og analyse	Invitere ulike brukergrupper til webinarer om registerdata. Filme webinarer og legge dem ut som opptak. Utvikle og publisere use-cases med relevans for ulike brukersegmenter.
2	Manglende kjennskap til microdata.no	<u>Hos eksisterende brukerinstitusjoner:</u> samarbeide med hovedkontakt og eksisterende brukere om bedre kontakt med fagmiljøer som kan ha nytte av infrastrukturen. <u>Hos potensielle brukerinstitusjoner:</u> Identifisere arenaer (konferanser, seminarer, møter) hvor flere potensielle brukerinstitusjoner møtes. Presentere microdata.no (og evt. registerdata – jfr 1).
3	Manglende kapasitet/kompetanse til å utnytte registerdata/microdata.no	Arrangere skreddersydde kurs på institusjons-, sektor- eller gruppenivå. Utvikle eksempel-cases i dialog med brukere, senke terskelen for videre utnyttelse. Tilby tett oppfølging på brukerstøtte i startfasen.
4	Utdatert eller mangelfull informasjon om microdata.no	Jevnlig publisere oppdatert informasjon og nyheter på hjemmeside og i eget nyhetsbrev. Delta i Sikts og SSBs relevante nyhetsbrev med større nedslagsfelt. Publisere artikler med use-cases/eksempler på hvordan forskere har brukt variabler og funksjonalitet i sitt arbeid. Samarbeide med hovedkontakt hos eksisterende institusjoner om bedre kontakt med fagmiljøene.
5	Microdata.no mangler relevante data og/eller funksjonalitet og/eller samspillsmuligheter med øvrig økosystem.	<i>Se funksjonelle mål ovenfor og mål for brukerinvolvering nedenfor.</i>

4.4 Mål for brukerinvolvering

Infrastruktursøknaden (sendt november 2023) legger opp til utstrakt samarbeid med fire spesifiserte brukergrupper (samfunnsforskere, helseforskere, statlig forvaltning og regional forvaltning).

WP7	D7.1	Policy and mandate for user groups
	D7.2	User group recruitment and management social sciences
	D7.3	User group recruitment and management epidemiology and health economics
	D7.4	User group recruitment and management central government
	D7.5	User group recruitment and management local government
	D7.6	Common workshop for all user groups

Figur 2 - Deliverables for WP7 - User Involvement sakset fra infrastrukstørknaden

Idéen om fire separate brukergrupper (samt noen fellesarenaer for alle) bygger på erfaring med brukerinvolvering siden 2018; behov, erfaring og kompetanse varierer mye mellom gruppene. De relativt uformelle brukergruppene som har vært etablert frem til nå (for samfunnsforskere og for analytikere fra regional/lokal forvaltning) har stimulert til nettverksbygging og samarbeid mellom brukere fra ulike institusjoner og ulike enheter fra samme institusjon. Vi vil styrke og formalisere denne type brukerinvolvering, uavhengig av om infrastrukstørknaden får tilslag eller ikke, men et tilslag vil gi handlingsrom for større omfang og bredde i brukerinvolveringsaktivitetene.

4.5 Styrings- og driftsmål

- Det er stor og økende interesse fra departementer, direktorater og kommuner. Økt bruk fra disse brukergruppene kan gi datainfrastrukturen handlingsrom, men også bidra til å stimulere funksjonalitet og datagrunnlag med høy relevans for forskning.
- Infrastrukstørknaden legger også opp til tett og forpliktende samarbeid med FHI og de ulike registerforvaltningsklyngene der.
- Sikt og SSB har praktisert kontinuerlig produktutvikling siden starten, i tett samarbeid. Styrings- og finansieringsstrukturer bygger opp under dette.
- Total finansiering (ca 14 MNOK/år) noe lavere enn behovet (18-20 MNOK/år). Økt bruk/brukerfinansiering, medfinansiering og evt. prosjektfinansiering relevante inntektskilder.
- Eiermøtet Sikt/SSB sikrer at produktet når sine mål, og bidrar til å oppnå Sikt og SSBs strategiske mål.

5. Veikart (overordnet utviklingsplan for strategiperioden)

Søknaden som ble sendt Forskningsrådet november beskriver et fireårig prosjekt (*Microdata.no Cross-FAIR - FAIR access to microdata across sectors and disciplines*) utformet i samarbeid mellom Sikt, SSB og FHI (Kreftregisteret, klynge pasientregistre og klynge helseregistre). Søknaden ber om finansiering til løft/aktiviteter samarbeidspartnerne sammen ønsker å gjennomføre uansett, men som en tildeling kan fremskynde vesentlig sammenlignet med en situasjon uten slik finansiering. Prosjektbeskrivelsen beskriver dermed de vesentlige sidene ved produktstrategien som handler om videreutvikling, økt datatilfang, samarbeid og vekselvirkninger med øvrig økosystem rundt deling og bruk av registerdata i forskning og analyse. Med «øvrig økosystem» menes her søknadsbasert tilgang til registerdata og enheter, prosesser, aktører og tjenester rundt det. Helsedataservice (HDS - FHI) er én slik aktør. Sikt etablerer høsten 2024 en microdata.no-support-stilling samlokalisert med HDS på Tynset, mens SSB og HDS samarbeider tett om saksbehandling.

6. Risiko og avhengigheter

6 år i drift og kontinuerlig videreutvikling, og langvarig samarbeid med dataeiere som Kreftregisteret og etter hvert FHI, Lånekassen og HK-dir gir et godt erfaringsgrunnlag for å peke på en del risiki. De viktigste risikoene handler om for lav utnyttelsesgrad, om evnen til å holde produktet (data + funksjonalitet + personvern) relevant over tid, samt om krevende teknisk/juridisk nybrottsarbeid.

Risikoene knyttet til utnyttelsesgraden er beskrevet i tabellen ovenfor. Økt utnyttelsesgrad vil (bl.a. gjennom brukerfinansiering, annen medfinansiering og ikke minst økt brukerkontakt) sikre god evne og kapasitet til å tilby relevant funksjonalitet.

Tempo/fremdrift på arbeidet med å etablere microdata.no som tilgjengeliggjøringskanal for flere registereiere enn SSB har vært lavere enn forventet, tross tett, godt og langvarig samarbeid med Kreftregisteret og tross at de tekniske forutsetningene for at f.eks. Kreftregisteret skal kunne teste/risikovurdere egne data i løsningen har vært på plass lenge.

Produktet har drevet teknisk/juridisk innovasjonsarbeid siden starten. Samarbeidet med flere dataeiere har avdekket behov for avklaringer bl.a. rundt samspillet mellom Statistikkloven og Helseregisterloven, mellom avtaleverk, aktørroller og microdata.nos virkemåte. Konseptet i produktet er nytt, og ligger på spekteret et sted *mellom* anonym statistikk og tradisjonell søknadsbasert registerdatautlevering som er de ytterpunktene som gjennomgående er godt beskrevet i lovverket.

Arbeid for å styrke og trygge nye dataeiere i deres risikovurderinger og juridiske vurderinger har derfor vist seg svært kapasitets- og tidkrevende. Uforutsigbar ventetid på juridiske avklaringer er utnyttet til samarbeid med spesielt Kreftregisteret om videreutvikling av kjernekonseptet for automatisert anonymisering av statistikk i takt med nye datatyper og risikovurderinger det har vært mulig å foreta. Andre risikoreduserende tiltak inkluderer jevnlig dialog med fagfolk og jurister nær knyttet til registerforvaltningen og samarbeid med egne jurister for å klargjøre, forklare og illustrere produktets virkemåte og mulighetsrom innenfor GDPR og annet relevant lovverk.

Lenker til utdypende dokumenter